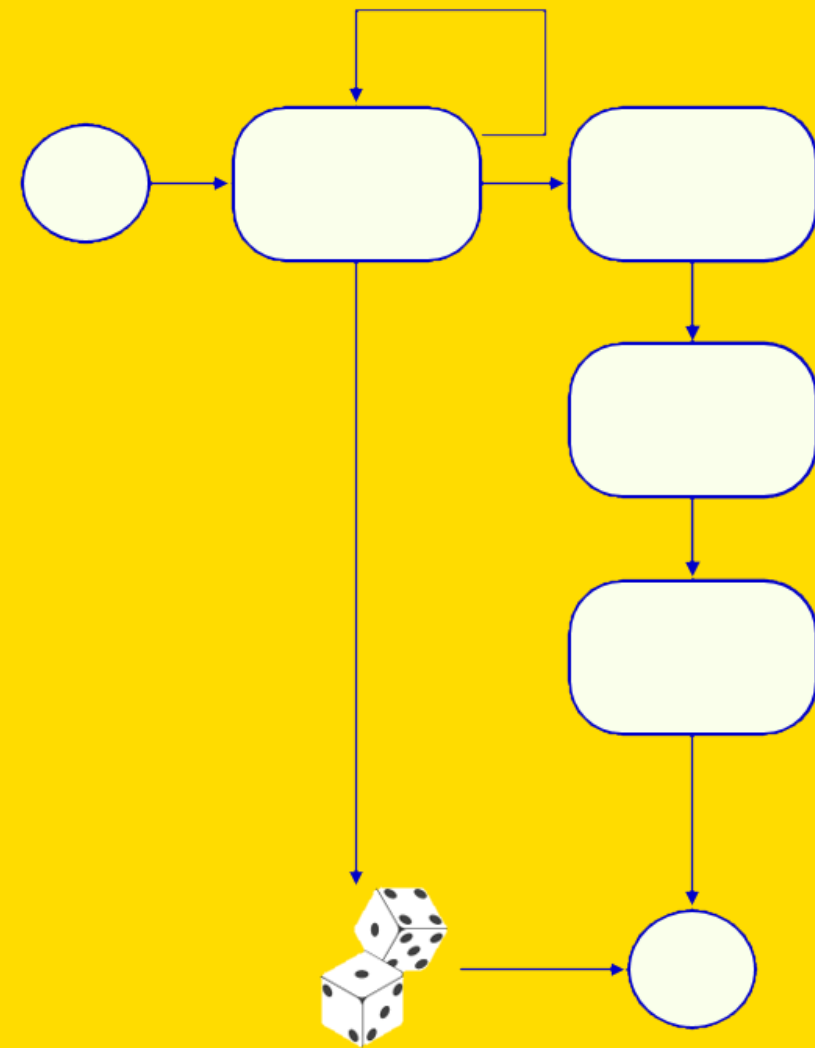

Må vi skape distinkte saker, før vi kan dokumentere dem?

Seminaret Offentlighet og digital forvaltning – dokumentasjon, arkiv, innsyn og forståelighet 23. september 2022

Herbjørn Andresen
Professor i arkivvitenskap, OsloMet

Dokumentasjonsforvaltning (eller arkivdanning) som fag

TESER:

1. Dokumenter, og hvordan de organiseres, har alltid vært en komplisert og tvetydig materie
 - «Gjør'kke no'» i en papir-verden, dokumentet ses slik det ble utformet
2. I den digitale verden har mange av disse komplekse og tvetydige egenskapene blitt tydeliggjort, blitt eksplisitte, og noe man må *ta stilling til*
 - Vi er bare halvveis i å forstå digital dokumentasjon
 - ...og kanskje mindre enn kvartveis i å ta stilling til hva vi vil den skal være?

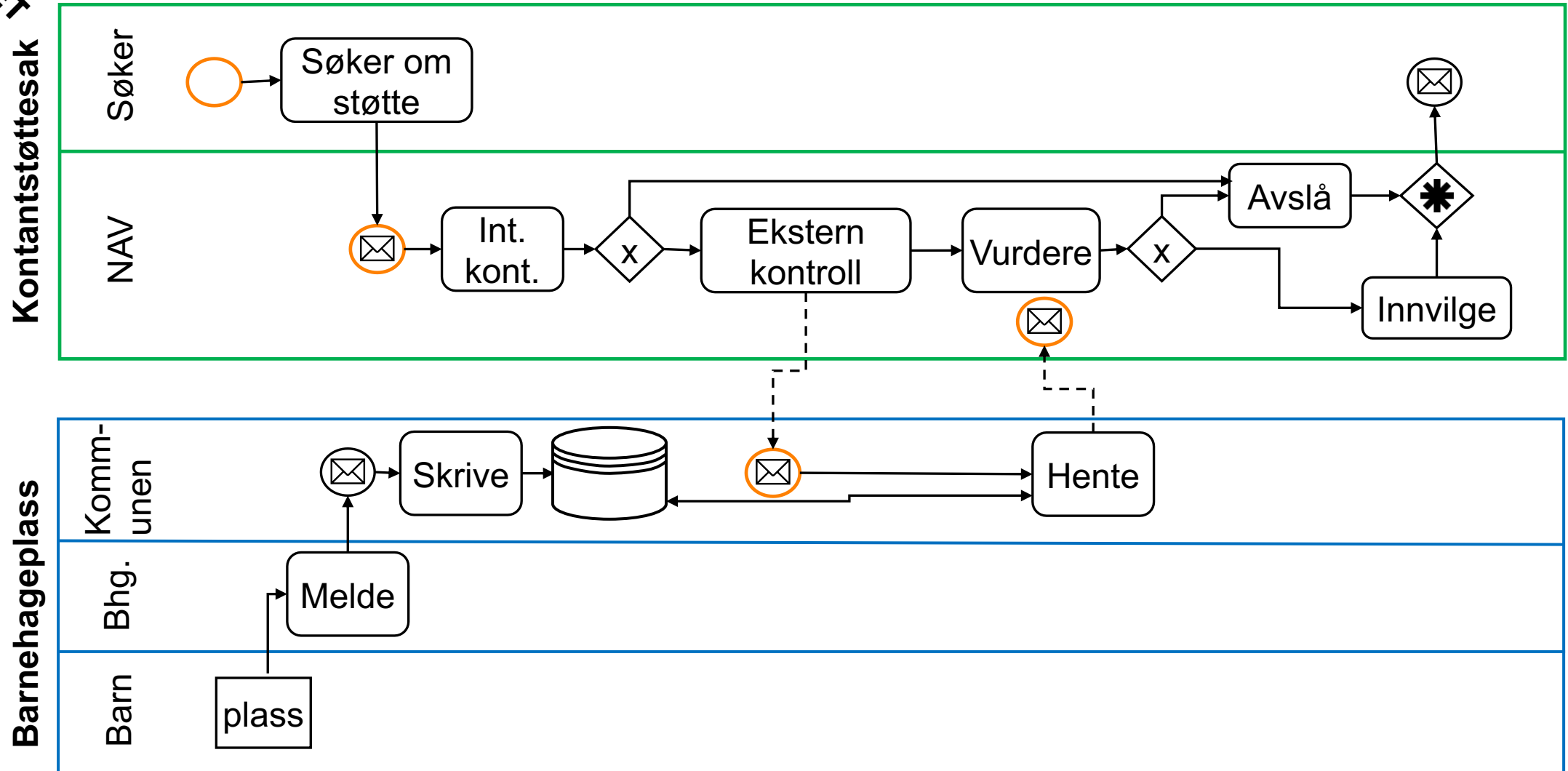
Noe konkretisering – hva har blitt mer eksplisitt?

- Saksinitiering
 - Innordning av dokumentasjon i saker
 - Registrering/journalføring
 - Saksavslutning
- Journalføringsprinsippet*
- (Gjeldende norm,
men fullstappet av leie paradokser)
- Sterkere formalisering av saksbegreper, aktører, saksstatus og oppfølging
 - I praksis lite endring i formaliseringen av innholdskomponenter

Hva mangler? (Typetilfelle «tradisjonell automatisering»)

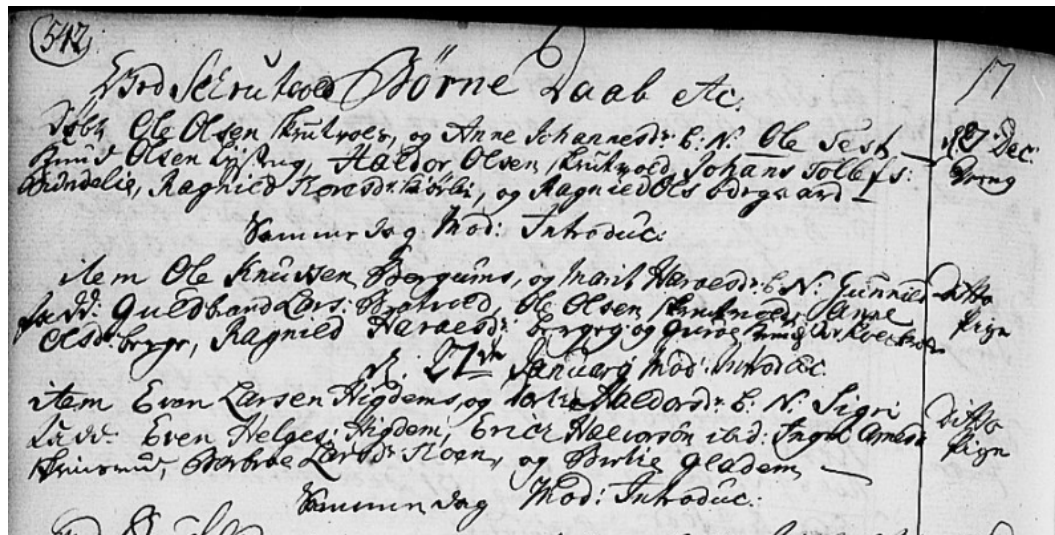
- Uttømmende representasjon av normen
 - Overskubare og avgrensbare kriterier
 - *For hver prinsipielt mulig kombinasjon må det foreligge en spesifikk og entydig løsning*
(Bing 1977)
- 1. Den «egentlige» aktiviteten, utarbeiding av en alternativ representasjonen av normen, havner ikke i arkivet – og den forblir frakoblet sakene
- 2. Datagrunnlaget som blir dokumentert på saken er ofte «juks» (inautentisk)
 - Fremstår i arkivet som noe man på magisk vis vet, uten å vise hvordan

Ad 2, eksempel på «arkivfaglig suspekt» datagrunnlag

Ad 1, skjema og tekst skiller lag

- Skjemaene blir til *i andre prosesser* enn den «egentlige» (arkiverte) teksten
 - Papirdokumenter kan leses uten å ha kunnskaper om skjemaet
 - Digital dokumentasjon vil ofte være meningsløs, eller umulig å gjengi, uten å kjenne skjemaet

Kirkebokside, 1760

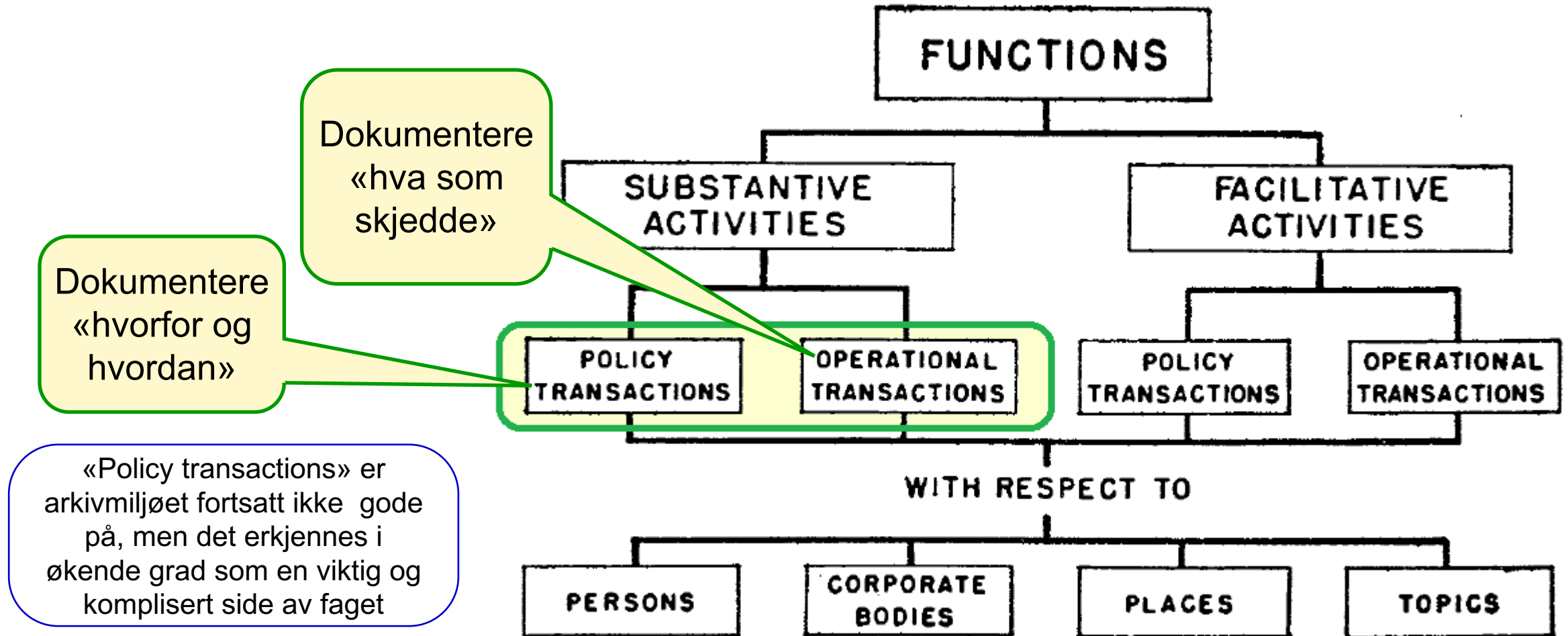
Printed church record from 1901, showing a structured table with columns for name, birth date, and other details. The table is titled 'G. Udflyttede (ogsaa Børn)' and has a page number '259' in the top right corner.

1	2	3	4	5	6
No	Naar udflyttet.	Hvorhen.	Den Udflyttedes fulde Navn og borgerlige Stilling.	Fødselsaar.	Indholdet af meddelte Attester og Attestens Datum.
1901					
1.	1901.	Nord. Amerika	Kristian Johanne/son Talden	1878.	f. 1/6 d. 1/2, konf. 1/4 1894. att. 1/4 1901.
2.	1895.	Lillehammer	Vingb. Anton Pedersen Klein.	1878.	f. 1/6 d. 1/6 1878. konf. 1/4 1893. att. 1/4 1901.
3.	1901.	N. Amerika	Vingb. Mathias Math. Christen/son	1877.	f. 1/6 p. Lillehammer. d. 23/4 p. d. konf. i Skov 1/6 1892. att. 1/4 1901.
4.	1901.	N. Amerika	Konstl. Johannes/son Anders/son	1847.	lystet ved 1/11 1869.

Kirkebokside, 1901

Dokumentasjon er bi-produkter av aktiviteter

→ Skjemaenes og «den egentlige» dokumentasjonens tilblivelse er separate aktiviteter

Hva mangler?

(Typetilfelle analyseforsterket automatisering)

- Stor sekk av mulige anvendelser, mange forskningsmiljøer er «på»
 - Et slags fellestrekk i at grunnlag for vurderinger og beslutninger dannes av data fra ulike kilder, der man «aldri bader i den samme elven to ganger»
 - I praksis treffes ikke inngripende vedtak helautomatisk (foreløpig?)
- Et illustrerende – forholdsvis moderat – case, *Conexus Insight* for skoler
 - Analyse av data fra ulike kilder, som grunnlag for bl.a.:
 - «Å identifisere elever med høyt læringspotensial»
 - «Å identifisere elever som strever med fag og ferdigheter»

Hva er det dokumentasjonsfaglige problemet her?

1. Saksavgrensning
 - Datakilder bak *identifisering av elever som...* har ikke kjente startbetingelser
 2. Uklar sammenheng mellom dataene «som sådan» og analysemodellen
 - Et stykke på vei sammenlignbart med å dokumentere skjemaet vs. teksten
 3. Neppe noen parallell til «uttømmende representasjon av normen»
 - Satsen *for hver prinsipielt mulig kombinasjon* er ikke lenger like overbevisende
- Problemene er grunnleggende sett ikke så forskjellige fra de man allerede står oppe i med tradisjonell dokumentasjonsforvaltning og automatisering
 - Likevel er problemene mer omfattende, fordi det blir større usikkerhet om hvordan man kan instansiere, eller stykke opp, aktiviteter og forløp

Instansieringsproblemet

*«There's something quaint and reassuring about the discrete humanoid robot. **We believe we know where it begins and ends.** Here our instinct for anthropomorphism betrays us. The extent of our own individuality is a subject for philosophical debate, but in the realm of robotics, individuality is a redundant concept. Not in the sense of personality, but in the sense of distributed systems. We seem to foster a misguided idea that robots, social robots, are like us, quasi-autonomous individual actors. A robot, be it your self-driving car or the drone flying overhead, is a node or an end-effector in a dispersed, global network. If we ignore **this larger context**, we delude ourselves.»*

(Simon Penny, «What Robots still can't do», 2018)

En mulig retning for dokumentasjonsspørsmålet

- Bevege oss (delvis) bort fra at all dokumentasjon skal innpasses i saker
 - Det som dokumenteres som resultater av aktiviteter skal nok fortsatt være i arkivene, mens spørsmål om *hvorfor* kan kanskje trenge andre tilnærminger
- Få inn mer av «this larger context»
 - Som selvstendig dokumenterte enheter, mer løselig forbundet med enkeltsaker
 - En form for *høsting*, som supplerer *dokumentasjon-som-biprodukt*-tilnærmingen